Agresja

Agresywne zachowanie dzieci może być zródłem wielu kłopotów, nie tylko dla nich samych, ale także dla rodziców i dla nauczycieli. Dlatego wielu uczonych zajmuje się zagadnieniem: skąd bierze się agresja i jak jej zapobiegać. Dotąd nie ma zgodności w określeniu agresji. Ogólnie definiuje się agresję "...jako zachowanie się ludzi i zwierząt, które jest skierowane na wyrządzenie szkody lub zniszczenie żyjącej istoty lub rzeczy..."

W teoriach o agresji można wyróżnić dwa nurty:
Jeden nurt wychodzi z założenia, że w każdym człowieku istnieją wrodzone pozytywne cechy, jak i wrodzone skłonności do agresywnego zachowania. Skłonności te muszą znalezć swe ujście i dlatego ważne jest, aby otoczenie dostarczyło odpowiednią ilość sytuacji umożliwiających dzieciom w sposób niewinny, wyładowanie zgromadzonej agresji. Agresję można tu porównać do pary w czajniku. Jeżeli nie może się ona wydostać, to ciśnienie staje się tak wysokie, że w końcu dochodzi do wybuchu. Drugi nurt teoretyczny zakłada, że człowiek od urodzenia jest dobry. Dopiero otoczenie hamując jego konstruktywne siły sprawia, że przybierają one negatywny charakter.

Można powiedzieć, że w świetle pierwszej teorii "...dziecko jest dziedzicznie obciążone złem, a według drugiej teorii zostaje nim zarażone". Trudno powiedzieć, które z tych stanowisk jest słuszne i gdzie znajdują się korzenie agresji Agresja jest nieodłączną częścią naszego życia.

Według definicji psychologa prof. dr hab. A.Frączka agresja to: " czynności mające na celu zrobienie szkody lub spowodowanie utraty społecznie cenionych wartości, zadanie bólu fizycznego lub spowodowanie cierpień moralnych innemu człowiekowi". Kłótnie, przezwiska, obrazliwe słowa, popychanie, dokuczanie, szczypanie, gryzienie, kopanie, ciągnięcie za włosy, zabieranie i niszczenie zabawek, bicie, a także brak przyzwolenia na przyłączenie się do zabawy – to wszystko jest w świetle tej definicji agresją. Pierwsze objawy agresji u małego dziecka to przede wszystkim gwałtowne gesty. Po pewnym czasie dziecko samodzielnie odkrywa użyteczność przedmiotów (łopatka do piasku i do bicia). W końcu dziecko uczy się, jaką siłę może mieć agresja słowna. Agresja, jako

zródło poznania, może też mieć pozytywne znaczenie. Bez agresji dziecko nie potrafiłoby w sposób trwały zwracać uwagi na swoje potrzeby, które nie byłyby wtedy zaspakajane. Akceptujemy również czasem agresję służącą obronie, ale tylko wówczas gdy, dziecko broni siebie lub innych, broni swojej własności, samodzielności i swoich pomysłów, skłaniając tym samym innych ludzi do określonych działań.

Skąd u dzieci bierze się agresja?

Istnieje kilka czynników, które mogą sprzyjać wystąpieniu agresji np.:

- napotkanie niespodziewanej przeszkody w osiągnięciu zamierzonego celu,
- poczucie doznanej niesprawiedliwości,
- pragnienie odwetu w momencie spotkania się z agresywnym zachowaniem ze strony innych,
- obserwowanie agresywnych zachowań w środkach masowego przekazu,
- ogladanie filmów o treści pełnej przemocy zwiększa liczbę agresywnych zachowań u dzieci: (" jeśli oni mogą tak robić, to ja też mogę", "więc to tak się robi"),
- doznawanie we wczesnym dzieciństwie przemocy od najbliższych (surowa dyscyplina włącznie z karami cielesnymi),
- społeczne uczenie się - naśladownictwo: dzieci naśladują rodziców lub innych dorosłych i uczą się rozwiązywać konflikty przy użyciu siły, zwłaszcza gdy widzą korzystny rezultat agresywnego zachowania,
- otaczanie dziecka przedmiotami kojarzonymi z agresją - np. zabawkami o charakterze militarnym (pistolety, szable, kajdanki) może być bodzcem wyzwalającym agresję.

Dziecko w wieku przedszkolnym podejmuje często zachowania agresywne jako:

- walkę w formie zabawy (w celu wypróbowania swoich sił),
- obronę przed zagrożeniem (przezwyciężenie strachu i reakcja na agresję),
- reakcję na frustracje (odwet za przegraną),
- badanie możliwości i granic tego, co dozwolone (np. jak daleko może posunąć się w swoim marudzeniu, na ile może sobie bezkarnie pozwalać u rodziców lub w przedszkolu).

Jak zapobiegać agresji?

Aby wyeliminować agresywne zachowania u dzieci, zarówno nauczyciele, jak i rodzice powinni:

- okazywać zainteresowanie uczuciami dziecka, ponieważ tylko wtedy dziecko będzie potrafiło wczuwać się w uczucia innych,
- rozmawiać z dzieckiem na temat jego uczuć,
- pomóc dziecku w rozładowaniu agresywnej energii poprzez zachęcanie go do uczestniczenia w różnych formach aktywności ruchowej (bieganie, zabawy ruchowe, pływanie),
- nauczyć dziecko wyrażania uczuć gniewu i złości w odpowiedni sposób,
- wyjaśnić mu, że uczucie złości jest znane wszystkim ludziom i że można nauczyć się z nim walczyć.

"Za wszelką cenę należy odrzucać i zapobiegać agresji, która prowadzi do przemocy oraz destrukcji, agresji która jest wyrazem braku tolerancji dla drugiej osoby."

Jest małe prawdopodobieństwo, że dziecko z agresji "wyrośnie", jeżeli nikt nie dostrzeże tych osobliwości w jego zachowaniu i nie zatrzyma ich. Bez stosowania wychowawczych zabiegów zostanie wytrenowane u dzieci przekorne zachowanie, będące początkiem coraz większej agresji. Do nas dorosłych należy wytyczanie rozsądnych granic zachowania dziecka, poprzez właściwe i konsekwentne reakcje.

"Pozwalanie dziecku na wszystko powoduje, że dziecko zachowuje się w sposób nieakceptowany społecznie, co w efekcie doprowadza do niskiego poczucia własnej wartości, głębokiej niepewności i strachu."

Wytyczane przez nas granice są niezwykle ważnym elementem społecznej nauki, która rzutuje na dalsze funkcjonowanie dziecka w życiu społecznym.

mgr Joanna Stus
nauczycielka Przedszkola Miejskiego Nr 56 w Łodzi

Bibliografia:

"Praktyczna psychologia dziecka"- Rity Kohnstamm,

"Agresja w przedszkolu" - Gabriele Haug-Schnabel

oraz www.slimak.sciaga.pl/prace/praca/13168.htm